

Tankevekkende og akademisk om moral

Arne Johan Vetlesen, Jan-Olav Henriksen

Moralens sjanser i markedets tidsalder

Om kulturelle forutsetninger for moral. 207 s.

Oslo: Gyldendal Akademisk, 2003.

Pris NOK 298

ISBN 82-05-32341-0

Samfunnet oppleves nok av mange for tiden som ganske så ustabil – utviklingshastigheten er høy, tilsynelatende er det få og tydelige overordnede allmenngyldige regler for hva som er rett og galt, personer og firmaer

med høy anseelse i Norge knipes i korrupsjon. Aktiv dødsbistand og salg av organer har mange tilhengere i befolkningen. Finnes det egentlig lenger noen moral?

Forfatterne, en professor i filosofi og en professor i systematisk teologi og religionsfilosofi, søker med denne boken å veilede oss i den postmoderne forvirringssituasjonen. De tar utgangspunkt i det som kan synes opplagt: At i en tid der man legger avgjørende vekt på individets menings-, ytrings- og handlefrihet, blir det vanskelig å holde fast ved en moral som gjelder for alle. Dermed risikerer vi en utvisking av begrepene rett og galt – det som er rett for deg, er galt for meg, og det er greit for begge. Gjennom nådeløs kritikk av hvordan dette i dag kommer til uttrykk i enkeltmenneskets konsum og design av seg selv slik det passer i øyeblikket, beveger forfatterne seg møysommelig mot en tidstilpasset vei ut. De forkaster verken individualismen eller forskjelligheten, men vil at moral skal oppfattes som en del av menneskets måte å vinne frihet over sitt eget liv på. I det sentrale, men ikke store kapitlet «Frihet – moralens mål» ryddes det i ulike forståelser av frihet. De vil vekk fra frihet som «hvilke sjanser man har til å gjøre det man vil» over til en dypere forståelse: «For å vite hvordan man skal handle, må man vite hvem man er.» Og hvem man er – det er ikke en situasjonsbetinget «designgreie», men noe som er bygd over tid gjennom refleksjon, selvinnsett og tilhørighet.

På veien berøres flere medisinske relevante temaer, bl.a. varslersens (the whistleblower's, fløyteblåserens) situasjon.

Det føles ikke riktig å referere en så bredt anlagt og reflektert tekst i et lite avsnitt. En vesentlig betydning boken fikk for meg, var at det ble tydeligere hvorfor den økonomiske, pseudobiologiske argumentasjonen om at «alt jeg gjør, selv de mest altruistiske handlinger, gjør jeg av egen nytte» ikke holder – og enda mer: Jeg så hvor ødeleg-

gende denne måten å tenke på er for troen på at det er mulig å endre samfunnet i en retning som er til menneskenes beste.

Så jeg skulle gjerne anbefalt boken varmt, men jeg må gjøre det med forbehold: Tilhører du dem som ikke trives med filosofisk sjargong, vil du neppe orke denne teksten om ikke du er av spesielt utholdende karakter. Forfatterne ønsker tydelig å bidra til at samfunnet endrer retning. Men dette er en uhyre akademisk tekst, og den vil bli lest av få. Jeg utfordrer forfatterne til å lage en folkeversjon, en aviskronikk eller et innlegg til bruk i etermediene. For stoffet og budskapet er viktig nok.

Pål Gulbrandsen

HELTEF – Stiftelse for helsetjenesteforskning Nordbyhagen

Nytt og nyttig om migrene

Carl G.H. Dahlöf, Mattias Linde,

Pia Linton-Dahlöf

Migrän

Kliniska aspekter. 227 s, tab, ill. Lund:

Studentlitteratur, 2003. Pris SEK 294

ISBN 91-44-02789-3

Visste du at migrenepasienters lidelser i en WHO-utredning er blitt rangert på nivå med tetraplegi, aktiv psykose og demens? Dette gjelder riktignok bare under et kraftig anfall, men når sykdommen rammer 13 % av alle voksne og anfallene i gjennomsnitt kommer 1,3 ganger i måneden og varer 19 timer, gir det i Sverige nesten ni millioner døgn/år med svær invaliditet. Dessuten – mange flere enn de som har sykdommen (pårørende, kolleger etc.) lider av den! Alt dette og mye mer får vi vite i denne boken, forfattet av en av de fremste klinikere og forskere innen hodepinefeltet i nabolandet og hans medarbeidere fra Migränklinikk – Göteborg. I boken tar de for seg de fleste sider ved sykdommen: epidemiologi og helseøkonomi, genetikk og patofysiologi, klinikk, diagnostikk og behandling, samt spesielle forhold hos kvinner, barn og ungdom. De mange praktiske behandlingsråd, sammenlikningen av de ulike triptanene og den innsiktsfulle vurderingen av metaanalyser over disse stoffene tilhører bokens høydepunkter for undertegnede. Likeledes er de helseøkonomiske beregningene interessante: De samfunnsøkonomiske besparelsene ved migrenebehandling, både akutt og forebyggende, er enorme. Medikamentgiftene utgjør bare ca. 5 % av det behandlingen sparer av indirekte kostnader!

Stofftilfanget viser en utpreget vitenskapsbasert tilnærming, men en digresjon om såkalt komplementære behandlingsalternativer er velbegrunnet fordi migrenepasienter i stor grad oppsøker og opplever effekt av slik behandling, noe forfatterne

ikke er helt avvisende til. Undertegnede gleder seg likevel over følgende formulering: «Akupunktur innefattar alla de attribut som är förenade med stor placeboeffekt: Måttlig skadande, tidskrävande, kostsam, lätt smärtsamt, exotisk, vanligtvis administrerat av en empatisk och entusiastisk terapeut, ofta med traditionella ritualer.» Dette er et av de få utsagn i boken med en viss polemisk brodd, fremstillingen er ellers preget av grundige avveininger av motstridende syn. Mye av stoffet vil være godt kjent for lesere med spesiell interesse for hodepine, men særlig innen epidemiologi, farmakoterapi og medikamentoverbrukshodepine er det mye interessant også for hodepinespesialisten. Boken er lettlest, den har gode illustrasjoner og den anbefales for alle som ønsker å gjøre en bedre jobb for sine migrenepasienter.

Lars Jacob Stovner

Nasjonalt Kompetansesenter for Hodepine

St. Olavs Hospital

Praktisk samfunnsmedisin

John Cornell, Frada Eskin, red

Problem-based learning for health improvement

Practical public health for every professional.

240 s, tab, ill. Oxon: Radcliffe Medical Press,

2003. Pris GBP 28

ISBN 1-85775-501-4

Reformar og nyorientering i National Health Service (NHS) i Storbritannia ved starten av det 21. hundreåret har ført til auka etterspørsel etter personell med samfunnsmedisinsk kompetanse og til veksende interesse for fagfeltet.

Innan the Royal College of Physicians har the Faculty of Public Health Medicine definert ti sentrale områder for samfunnsmedisinsk praksis. I norsk språkdrakt og referenseramme kan disse omtalast som helseovervaking, forebyggjande og helsefremjande arbeid, kunnskapsbasert praksis, tverrsektorielt arbeid, utvikling av helseprogram og -tenester (med vekt på utjamning!), policy- og strategiutvikling, lokalsamfunnsarbeid, strategisk leiarskap, forskning og sist (men ikkje minst interessant) personleg fagleg utvikling og tidsstyring.

I denne boka har 11 framtrедende representantar for britisk samfunnsmedisin omtalt desse ti områda, som kvart har fått sitt eige kapittel. Framstillinga er klar, konsis og oversiktleg. Enkle figurar og tabellar lettast lesinga. Kvart kapittel inneheld konkrete eksempel og øvingsoppgåver. Boka eignar seg best for bruk i grupper av

utdanningskandidatar, men kan også med utbytte lesast ved eige skrivebord.

Samfunnsmedisin er det medisinske fagfeltet som er mest avhengig av konteksten, dei samfunnsmessige rammevilkåra, som verksemda skal utøvast innan. Det inneber ikkje at denne boka er uaktuell i vårt land, men eg kunne ønskje vi hadde ei tilsvarande konsis og praktisk anlagt bok for komande (gjærne også erfarne!) norske samfunnsmedisinarar – som eit supplement til den nyleg utkomne større læreboka i faget. Rett nok er tilgangen på utdanningskandidatar i Noreg laber for tida, men mykje tyder på at det kan snu seg hos oss som det har gjort i Storbritannia.

Kristian Hagestad

Helsetilsynet i Vest-Agder

Økonomistyring

Leiv Opstad

Økonomisk styring i helse- og sosialsektoren

352 s, tab, fig. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2003. Pris NOK 498
ISBN 82-05-31124-2

Opstads bok vil nok øke temperaturen på vaktrommene rundt omkring betydelig, særlig siden den er ført i pennen av en logisk tenkende sosialøkonom. Den er inndelt i åtte kapitler, i tillegg er det regnskapsoversikter og

rentetabeller, referanser og stikkordregister. Flere kapitler gir innføring i standard økonomisk teori for produksjon, kostnader og markeder, regnskap, finansiering og planlegging, samt resultatmålinger og kvalitetsverktøy, rikelig forsynt med gode eksempler fra helsesektoren, men også fra eldreomsorgen, skolen og sosialkontoret. Kapitlene om resultatmåling og målsettinger er glitrende, synes jeg. Stoffet er gjennomarbeidet, trolig basert på forfatterens omfattende undervisningserfaring for de aktuelle yrkesgrupper. Mange tabeller og figurer gjør lesingen lettere og illustrerer eksemplene på en utmerket måte.

Dette er en nyttig av førsteutgaven fra 1992. Det merker man raskt ved at det f.eks. står: «I midten av forrige århundre var det rundt 100 praktiserende leger i Norge.» Likeledes opplyses vi om at det i 2002 var sysselsatt «til sammen 39 000 personer, det vil si 1 av 6 yrkesaktive, i helse- og sosialsektoren».

Starten vekker irritasjon hos meg. Intensjonen er nok god, Opstad geleider leseren gjennom mange avisoppslag om forholdene

i helsevesenet fra de siste årene. At en politiker tror at det er en direkte sammenheng mellom antall ansatte og hvor mange som får helsetjenester, kan man forstå. Men at en helseøkonom gjengir og kanskje tror at norske kirurger bare står fem timer på operasjonsstuen i uken, er for dumt. På samme måte er nye undersøkelsesmetoder og dyrere medisiner et uttrykk for at befolkningen får tilgang til bedre tjenester, ikke bare tegn på sløsing. Befolkningens kvalitetskrav og myndighetenes kontrolliver fører til økte utgifter og mer dokumentasjon rundt den enkelte pasient, og kanskje til noe mindre holde-i-hånden-tid ved sykesengen. Senere drøftes disse forhold på en mer balansert måte.

Jeg kan ikke skjønne annet enn at dette nå må være noe av det lureste man kan kjøpe for å forstå norsk helse- og sosialvesen sett med leder- og økonomøyne. Prisen på bøker kan ikke jeg gjøre noe med.

John E. Berg

Allmennpsykiatrisk avdeling
Akershus universitetssykehus

Plastikkirurgi

Jan B. Wieslander

De nya plastikkirurgiska metoderna

Mikrokirurgi, liposkulptur, vevnadseksponering. 217 s, ill. Lund: Studentlitteratur, 2003. Pris SEK 373
ISBN 91-44-01937-8

Det er i første rekke helsepersonell ved plastikkirurgiske avdelinger som kan ha interesse av denne boken, men den kan også ha informasjonsverdi for personell ved andre kirurgiske avdelinger og for medisinstudenter. Den er rikt illustrert med fargefotografier og tegninger. Forfatteren, som er erfaren plastikkirurg, presenterer sine erfaringer med tre metoder innen plastikkirurgi: mikrokirurgi, liposkulptur og vevseksponering. Dette er således ingen lærebok som har som mål å dekke hele det plastikkirurgiske fagområdet. Metodene som beskrives, er velkjente og er i bruk ved alle plastikkirurgiske avdelinger i Norge. Kapitlet om mikrokirurgi tar for seg de mest vanlige frie myokutane og osteokutane lapper og har informasjonsverdi for dem som ikke er spesialister i faget. Kapitlet om liposkulptur beskriver de fleste indikationsområder og beveger seg også inn på det kosmetisk-kirurgiske felt.

Innenfor områdene mikrokirurgi og liposkulptur er det utgitt mange bøker som er langt mer omfattende og fullstendige enn den foreliggende, og den vil ikke kunne erstatte de mer utførlige lærebøker innenfor disse felter. Kapitlet om vevseksponering er det mest interessante og viser metodens muligheter demonstrert på en rekke meget utfordrende kliniske tilfeller. Komplika-

sjoner knyttet til de beskrevne kirurgiske metoder har fått liten plass, og dette er en svakhet. Dette er ikke å betrakte som en lærebok innenfor de beskrevne områder, men den har stor informasjonsverdi. Rikelig med gode illustrasjoner gjør vanskelige kirurgiske teknikker forståelig for ikke-spesialister.

Frank E. Åbyholm

Plastisk kirurgisk avdeling
Rikshospitalet

Pasientsentrert tilnærming til kronisk smerte

Kirsti Malterud, Steinar Hunskaar, red

Chronic myofascial pain

A patient-centered approach. 186 s, tab, ill. Abingdon: Radcliffe Medical Press, 2002. Pris NOK 359
ISBN 1-85775-947-8

Denne boken om pasienter med kronisk myofasciell smerte er skrevet for allmennleger, nevrologer og revmatologer og for fysioterapeuter, kiropraktorer og helsearbeidere innen rehabilitering. Redaktørene

Kirsti Malterud & Steinar Hunskaar har fått med seg en tverrfaglig gruppe på 15 erfarne klinikere/forskere fra Norge, Sverige og USA. Hensikten er å gi klinikere mer kunnskap og stimulere til bedre kommunikasjon med pasientene. Respekten for den sykes egen opplevelse slik den utspiller seg kroppslig og i hver enkelts liv i en gitt sosiokulturell sammenheng står sentralt. Den pasientsentrerte metode går som en rød tråd gjennom kapitlene. En konstruert kasuistikk om 55-årige Judith Smith med et periodevist anstrengt forhold til dr. Jamesson utvikles gjennom boken, og den fungerer bra. Engelsken er klar og grei.

Boken har en bred tilnærming. Innledningsvis analyseres tilstandens epidemiologi og samfunnsmessige betydning. En interessant hypotese om kronisk myofasciell smerte som del av et «multisymptom-syndrom» presenteres. Så kommer en del om kronisk myofasciell smerte forstått biomedisinsk/biopsykososialt. Denne delen har en meget uklar struktur. Avsnittene om sykdomsopplevelsen og om å forstå hele personen i sin sosiale sammenheng er derimot sammenhengende, nyanserte og interessante. Her savner jeg imidlertid en mer grundig redegjørelse for den kroppslige opplevelsen. Delen om klinisk kommunikasjon er også innholdsrik. Siste del handler om behandling og rehabilitering. Et bredt spekter av forskjellige alternativer indivi-